

PRIRODA USTAVNOG SPORA I USTAVNOSUDSKE FUNKCIJE

Principi ustavnosti i zakonitosti u svojoj demokratskoj funkciji sadrže, pre svega, ideju garantovanja ljudskih prava i sloboda, potvrdu slobode ličnosti i dostojanstvo čoveka. Ustavnopravno normiranje sloboda i prava čoveka uvek podrazumeva i postojanje adekvatnih pravnih instrumenata i mehanizama kojima će zajamčena sloboda biti obezbeđena od svih mogućih protivpravnih načina njenog ugrožavanja. Ustavni sistem zaštite, u kontekstu ostalih povoljnih društvenih uslova, omogućava realno ostvarivanje osnovnih ustavnih prava i sloboda. Međutim, sve do konstitucionalizacije ustavnog sudstva sistem ustavne zaštite sloboda i prava čoveka bio je nepotpun. Tačnije nedostajali su efikasni instrumenti zaštite ljudskih prava i sloboda od povreda učinjenih opštom pravnom normom, odnosno zakonom. Doduše, paralelno sa pojmom ideje čvrste ustavnosti, u smislu superiornosti određenih pravnih i političkih principa i vrednosti vezanih za status čoveka, a izraženih u pisanim obliku, javila se i ideja garantovanja i zaštite ovih principa, odnosno statusa čoveka od neustavnih zahvata i ponašanja najviših organa državne vlasti. Međutim, iako je princip ustavne vladavine podrazumevao, pre svega, kontrolu neposrednih nosilaca političke vlasti i ograničenje parlamenta, odnosno zakonodavnog organa, sudska kontrola ustavnosti opštih pravnih akata najviših organa javne vlasti u praksi se prilično sporo probijala. Sa pojmom ustavnog sudstva ideje ustavne vladavine i čvrste ustavnosti, barem kao pretpostavljeni ili formalno demokratski principi, dobijaju potpuni smisao. „Ustavnim sudovanjem, što se unutrašnjeg državnog života tiče, načelo vladavine prava odnosno sudovanja postiže svoju najvišu kulminaciju; treću i najvišu fazu u svom razvoju, kojega je prva i osnovna faza bilo civilno i kazneneno sudovanje, a druga faza upravno sudovanje”¹⁾.

Mada se sama ideja sudske kontrole i zaštite ustavnosti i zakonitosti uvek i svuda vezuje za zaštitu osnovnih demokratskih principa ustava, ličnih i kolektivnih prava i sloboda, kontrolu i ograničavanje onih koji raspolažu sa najviše vlasti i moći, ona nije u organizacionom pogledu jedinstveno postavljena, a još manje je uvek i svuda bila u funkciji demokratije, sloboda i prava čoveka. Kao i drugde različitost institucionalnih modela sudstva uslovljena je osobenostima političkim, istorijskim i kulturnim kretanjima u pojedinim državama, a veoma često i teorijskim opredeljenjima i ličnim angažovanjem slav-

¹⁾ Opravdano prof. Krbek ističe da se ustavnim sudstvom želi pravnim sredstvima osigurati da vršenje i samih najviših državnih funkcija bude u skladu sa ustavom. V. šire: I. Krbek, Ustavno sudovanje, Zagreb, 1960, str. 7.

nih pojedinaca koji su se izborili za ustanovljavanje ustavnosudske funkcije"²⁾). Sami modeli u organizaciji sudske kontrole ustavnosti i zakonitosti u suštini određuju i domet ustavnosudske zaštite. U tom pogledu praksa je pokazala da je ustavnosudska zaštita načelno potpunija i efikasnija ukoliko je poverena posebnim i samostalnim sudska-političkim organima, kreiranim isključivo radi specijalne zaštite principa ustavnosti i zakonitosti, a snabdevenim izuzetno snažnim autoritetom, pravnim sredstvima i ovlašćenjima. Stariji sistem sudske kontrole ustavnosti, primjenjen od redovnih sudova u formi ekscepциje neustavnosti, pokazao je u praksi neke izrazite slabosti tako da danas sve više uzima maha sistem apstraktne kontrole ustavnosti i zakonitosti.

I ustavno sudstvo u Jugoslaviji je izraz potrebe za celovitom i efikasnom zaštitom sloboda i prava čoveka, principa ustavnosti i zakonitosti u svim njegovim funkcijama ili dimenzijama. „Podvođenje svih subjekata ustavnog poretku, svih i svakoga pod ustav nije se moglo zamisliti bez takve efikasne i autoritativne institucije kao što je ustavni sud”³⁾. Bliži motivi institucionalizacije ustavnog sudstva u Jugoslaviji vezani su za osnovna obeležja političkog sistema socijalističkog samoupravljanja. U tom pogledu dva su razloga bila presudna. Prvi je potreba adekvatne zaštite nove skale socijalističkih samoupravnih prava i sloboda radnih ljudi i građana na osnovu udruženog rada sredstvima za proizvodnju u društvenoj svojini, a drugi zaštita i razvijanje novih odnosa i oblika u sistemu federalizma.

Značajno obeležje samoupravljanja, kao globalnog političkog i društvenog procesa, je, između ostalog, postojanje izuzetno velikog broja društvenih subjekata ovlašćenih na donošenje normativnih akata. Demokratizacija i decentralizacija normativne funkcije ima i svojih nezgodnih strana. U prvom redu ona je dovela do situacije da se samoupravna prava i uopšte status radnih ljudi i građana utvrđuje velikim brojem normativnih akata. Zato iako demokratizovana normativna delatnost predstavlja i potencijalnu opasnost za samoupravna i druga prava radnih ljudi i građana upravo zato što je obimna, sveobuhvatna i višestepena. Dve su osnovne izmene u političkom sistemu neposredno uticale na ekspanziju normativne funkcije. Prva je uspostavljanje i razvijanje novih odnosa u sistemu federalizma. Na normativnom planu novi odnosi u federaciji istovremeno su značili širenje normativnih funkcija republika i pokrajina, pa i opština i regionalnih i gradskih zajednica. Drugo, izrastanjem samoupravljanja u osnovni princip društvenog uređenja došlo je i do pojave samoupravnih oblika i metoda uređivanja društvenih odnosa, a u prvom redu društvenih dogovora, samoupravnih sporazuma i drugih samoupravnih opštih akata. Postojeći pluralizam pravnih izvora i oblika kreiranja pravnih normi, odnosno očigledno proširivanje prava normiranja i na nedržavne subjekte i

²⁾ Slično i D. Kulić: „Konkretna rešenja u pogledu sudske kontrole ustavnosti treba tražiti u brojnim faktorima svake pojedine zemlje koji nisu samo političkog ili pravnog karaktera”. — D. Kulić, Ustavno sudstvo u svetu, Beograd — Zaječar, 1982, str. 419.

³⁾ D. Kulić, op. cit., str. 18.

množenje propisa i samoupravnih opštih akata rađaju i realnu mogućnost nesklada među normativnim aktima, pa i opasnost da tim aktima budu povređeni ustav i zakon, odnosno da se namerno ili nemame rno ograničavaju i sužavaju ustavom široko i demokratski utvrđena samoupravna prava i slobode⁴). Prema tome, ratio ustanosudske kontrole normativnih akata u Jugoslaviji je zaštitu demokratskih prava i sloboda radnih ljudi i građana, a prevashodno onih prava kojima se izražava klasna suština političkog sistema socijalističkog samoupravljanja. Uz zaštitu novih odnosa i oblika u sistemu federalizma zaštitu samoupravnih i drugih prava i sloboda je osnovni razlog komstitucionalizacije ustanosudske funkcije u našoj zemlji. Dakle, specifičnosti i potrebe političkog sistema socijalističkog samoupravljanja, a ne brzopletno i nekritičko preuzimanje poznatih inostranih modela zaštite, jesu osnovni razlozi ustanovljavanja ustanosudske funkcije.

Sigurno je da osnovni motivi i zahtevi koji se žele postići ustanosudskom funkcijom neposredno određuju i njenu fisionomiju. U samoupravnom političkom sistemu ustanosudska funkcija prevashodno se ostvaruje u obliku autoritativnog rešavanja ustavnih sporova o ustanosti i zakonitosti normativnih akata. U pojedinim ustavnim sistemima ustanosudska funkcija, osim ocene ustanosti i zakonitosti normativnih akata, obuhvata još i: rešavanje sporova između savezne države i federalnih jedinica, kao i sporove između samih federalnih jedinica; suđenje najvišim državnim funkcionerima u slučaju grubog prekoračenja ustavnih ovlašćenja; rešavanje sukoba nadležnosti između pravosudnih organa i uprave; suđenje u izbornim krivicama za parlamentarne i predsedničke izbore; ocenu ustanosti delovanja političkih partija i pojedinaca; zaštitu ustavnih prava građana od povreda učinjenih pojedinačnim aktom ili radnjom; rešavanje sukoba međunarodnog i unutrašnjeg prava; preventivno ocenjivanje ustanosti međunarodnih ugovora i sl.⁵). Navedene funkcije su u svim ustavnim sistemima manje više specifičnosti, dopunske ili rezervne funkcije ustanovnog sudstva, koje se ne smatraju tipičnom i za određivanje prirode ustanosudske funkcije najvažnijom nadležnošću ustavnih sudova.

Za utvrđivanje karaktera ustanosudske funkcije u našem političkom sistemu neophodno je najpre utvrditi prirodu i karakteristike ustanovnog spora budući da je rešavanje ustavnih sporova najvažnija dimenzija ustanosudske funkcije.

⁴⁾ V. šire kod: G. Mijanović, Intenziviranje i unapređivanje ustanosudske funkcije, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, XXIV, 1978, str. 75.

⁵⁾ U čl. 375. st. 1. t. 5. Ustava SFRJ utvrđena je supsidijerna nadležnost Ustavnog suda Jugoslavije u rešavanju sporova o pravima i dužnostima između federacije i republike, odnosno autonomne pokrajine, između republika, između republika i autonomnih pokrajina i između drugih društveno-političkih zajednica sa teritorije raznih republika, ako za rešavanje takvih sporova zakonom nije predviđena nadležnost drugog suda, a u t. 6. istog člana isključiva nadležnost u rešavanju sukoba nadležnosti između republičkih, odnosno pokrajinskih ustavnih sudova, između sudova i saveznih organa, između saveznih organa i republičkih, odnosno pokrajinskih organa, između sudova i drugih državnih organa sa teritorije dve ili više republika, odnosno sa teritorija republika i autonomnih pokrajina. U praksi ustanovno sudstvo je izuzetno retko rešavalo ove sporove, pa se delom zbog supsidijarno utvrđene nadležnosti, a delom zbog odsustva ovakvih sporova u praksi ova nadležnost smatra rezervnom i dopunskom.

(1) Priroda i karakteristike ustavnog spora

Pri određivanju prirode ustavnog spora u našem ustavnom sistemu treba poći od same nadležnosti ustavnih sudova. Nesumljivo da je najvažnija nadležnost ustavnih sudova apstraktno ocenjivanje ustavnosti i zakonitosti normativnih akata. Zato u našoj ustavnoj teoriji većina autora terminom ustavni spor najčešće označava sporove o ustavnosti i zakonitosti normativnih akata čije je rešavanje u isključivoj kompetenciji ustavnih sudova⁶⁾). Prema tome, pojam ustavni spor naša pravna teorija vezuje za apstraktnu ustavnosudsku ocenu ustavnosti i zakonitosti normativnih akata sa posledicom eliminacije neustavnih i nezakonitih normativnih akata iz pravnog poretkta. U načelu predmet ustavnog spora mogu biti svи normativni akti osim ustava,⁷⁾ a osnovno i jedino merilo u njihovoј oceni jeste pisani tekst ustava kada je u pitanju ocena ustavnosti, odnosno zakona ako se radi o oceni zakonitosti podzakonskih propisa i samoupravnih opštih akata⁸⁾.

Ako je u našoj pravnoj teoriji manje više prisutna opšta saglasnost po pitanju šta obuhvata, odnosno na šta se odnosi ustavni spor, u pogledu određivanja prirode ustavnog spora mišljenja se bitno razlikuju. Čak se i postavlja pitanje da li je ustavni spor u pravom smislu reči⁹⁾. Po jednom shvatanju u pitanju je spor između predлагаča koji tvrdi da normativni akt nije u skladu sa ustavom ili zakonom i organa koji je doneo taj akt. Ovde se očigledno ideja spora uzima u užem značenju reči spor. Predlagajući je lično ili rukovodeći se opštim interesima zainteresovan da određeni akt bude u skladu sa ustavom i zakonom, a donosilac akta da taj akt ostane u okviru pravnog porekta onakav kakov je. Prema drugom mišljenju ustavni spor je po svom karakteru spor između normi, od kojih je jedna, po pravilu ustavna norma, a druga je norma nekog drugog opštег pravnog akta koja je u suprotnosti sa ustavnom normom¹⁰⁾. Postoji i stav da se tu radi o

⁶⁾ U našoj ustavopravnoj teoriji dominira mišljenje po kome u kategoriju ustavnih sporova ne spadaju postupci i odlučivanja ustavnih sudova u nekim drugim stvarima koje su im ustavom date u nadležnost, kao što je supsidijarno rešavanje sporova o pravima i dužnostima društveno-političkih zajednica i rešavanje sporova o kompetenciji među određenim državnim organima. V. kod: J. Globevnik, Ocena ustavnosti i zakonitosti u ustavnom sporu, Arhiv za pravne i društvene nauke, br. 1/1981., str. 5.

⁷⁾ Postoje i neki normativni akti koji ne mogu biti predmet ustavnog spora odnosno protiv kojih se ne može pokrenuti ustavni spor iako je sasvim sigurno da se radi o opštim pravnim aktima. Detaljnije o tome kod: R. Marković, Pokretanje ustavnog spora o ustavnosti normativnih akata, Beograd, 1973., str. 131—138.

⁸⁾ U teoriji se ističe da je osnovna pretpostavka za vođenje ustavnog spora, odnosno institucionalizovanje posebne funkcije koja će te sporove rešavati, postojanje principa ustavnosti tj. postojanje pisanih ustava naročitih svojstava. Jedna strana principa ustavnosti tu je od presudne važnosti. To je postojanje čvrste ustavnosti koja ima za posledicu superiornost normi ustava od normi zakona. Drugim rečima teorijska premlisa principa ustavnosti jeste hijerarhija pravnih propisa, koja nužno dovodi do zaključka da je ustav najviši pravni akt pravnog porekta i pravni osnov za donošenje svih drugih normativnih akata. Uporedi: R. Marković, op. cit., str. 17.

⁹⁾ V. o tome kod: T. Veljković, Ustavni spor, Radni odnosi i samoupravljanje, br. 6/1979. str. 11.

¹⁰⁾ R. Marković, op. cit., str. 17.

posebnom sporu o tome da li je jedna norma niže pravne snage u skladu sa drugom normom više pravne snage sa kojom ona mora da bude u skladu. Sud se, prema tom mišljenju, javlja u svojoj osnovnoj ulozi da vrši ocenu ustavnosti i zakonitosti, gde u suštini nema spora, ali je sporno da li je jedan akt ustavan ili nije¹¹). Najzad, posebno se može izdvojiti shvatanje da se ustavni spor može odrediti u formalnom i materijalnom smislu. Pri tome, kada se ustavni spor posmatra sa formalno-organizacionog gledišta on se izjednačava sa ustavnim sudstvom tj. pod ustavnim sporom treba razumeti spor koji se vodi pred posebnim sudom za ustavna pitanja (ustavnim sudom)¹²). Ali, nakon iscrpne analize relevantnih pitanja vezanih za ustavni spor, a posebno određivanja ustavnih sporova u praksi, zastupnik poslednjeg mišljenja zaključuje da je u tom pogledu u doktrini bilo izneseno toliko generalizujućih zaključaka da je njihova primena na određeni društveni i politički sistem naprsto preterana i promašena, čime je i opšta teorija o ustavnom sudovanju postala stvar akademске kombinatorike¹³).

Gledište prof. Krbeka o prirodi ustavnog spora nije nimalo izgubilo u svežini iako je dato još pre nego što je ustavnosudska funkcija institucionalizovana u našem političkom sistemu. Kako sva postojeća shvatanja ustavnog spora u osnovi polaze ili se oslanjaju na to gledište izložićemo njegove najvažnije premise. Prema stanovištu prof. Krbeka apstraktno sudske ispitivanje ustavnosti i zakonitosti je klasičan primer objektivnog spora. Kod objektivnog spora primarno je rešavanje pitanja objektivnog prava, naročito da li postoji povreda neke pravne norme, a kod subjektivnog spora da li je povređena neka subjektivno-pravna situacija¹⁴), mada se, kako on dalje ističe, objektivni i subjektivni spor često ni ne javljaju u čistom obliku, već u određenom objektivnom sporu ima mnogo elemenata subjektivnog spora i obrnuto¹⁵). Bitno je za objektivni spor da on po svojoj prirodi ne može uopšte biti usko stranački spor u smislu suprostavljenih zahteva stranaka s kojima one slobodno raspolažu, a da o njihovoј osnovanosti odlučuje sud. Sud u objektivnom sporu ne ide za tim da udovolji zahtevu jednog ili drugog učesnika¹⁶), već, po načelu materijalne istine, utvrđuje ono što najviše odgovara objektivnom pravu. Znači, dok je za sudske sprove uopšte karakterističan spor između stranaka, za ustavni spor je bitan opšti akt i odnos tog akta prema normama ustava i zakona. Primarni cilj koji se želi postići rešavanjem objektivnog spora nije u uvažavanju ili odbijanju zahteva učesnika, već u tome da se u potpunosti raščisti odnosni spor, odnosno da se utvrdi da li je jedan opšti

¹¹⁾ T. Veljković, op. cit., str. 12.

¹²⁾ I. Borković, Odnosi između ustavnog i upravnog sudovanja, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, VIII, 1971., str. 113.

¹³⁾ I. Borković, op. cit., str. 126.

¹⁴⁾ Ovo polazno stanovište sam prof. Krbek vezuje za L. Digija, a I. Borković i za šire teorijsko shvatanje po kome je objektivni spor onaj koji se može pokrenuti protiv opštег akta. Detaljnije kod: I. Borković, op. cit., str. 125.

¹⁵⁾ U prilog ovome ide činjenica da je najčešći motiv pokretanje ustavnog spora zaštita subjektivnih prava.

¹⁶⁾ U skladu sa svojim shvatanjem ustavnog spora prof. Krbek je predložio upotrebu termina „učesnik“spora što je sada prihvaćeno i u zakonodavstvu i u teoriji.

akt ustavan ili nije, a ne da li je on to s obzirom na određene razloge koje predлагаč iznosi. Zato je i logično da se u vođenju ustavnog spora strogo poštije inkviziciono načelo¹⁷⁾. Dominus litis ustavnog spora je ustavni sud, a ne učesnici koji su spor pokrenuli. Kad je već postupak pokrenut ustavni sud po službenoj dužnosti utvrđuje stanje stvari i određuje mere potrebne za rasvetljavanje odnosnog spora uključujući i dokazivanja na koja se ne poziva nijedan učesnik¹⁸⁾.

Nesumnjivo da se objektivni karakter ustavnih sporova izražava u cilju koji se postiže njihovim rešavanjem. Rešavanjem ustavnih sporova pruža se zaštita načelu ustavnosti koje je ne samo pravni, već i politički princip. Ali, iako teorija uglavnom priznaje ustavnim sporovima politički karakter u pogledu same mogućnosti da se takvi sporovi rešavaju u sudskom obliku prisutna su različita mišljenja¹⁹⁾.

Izrazito politička dimenzija ustavnih sporova daje i samoj funkciji rešavanja tih sporova, ustavosudskoj funkciji, karakter pravno-političke funkcije, a organima koji je vrše karakter političkog tela, odnosno sudsko-političkog organa.

(2) *Priroda ustavnosudske funkcije*

U odnosu na pitanje karaktera ustavnosudske funkcije naša ustavnopravna teorija je jedinstvena tako da određene razlike koje tu postoje nisu suštinske prirode. Ta jedinstvenost u određivanju karaktera i uloge ustavnog sudstva postoji još od momenta institucionalizacije ustavnosudske funkcije. Utvrđivanje karaktera ustavnosudske funkcije bilo je tim lakše budući da je samim ustavom utvrđeno da su ustavni sudovi posebna ustavna institucija, da nisu organi skupština društveno-političkih zajednica niti sudovi u onom smislu u kome je definisana sudska funkcija²⁰⁾.

¹⁷⁾ I. Krbek, op. cit., str. 77.

¹⁸⁾ I. Krbek, op. cit., str. 78.

¹⁹⁾ Po nekim mišljenjima politički karakter ustavnih sporova apsolutno isključuje sudski oblik njihovog rešavanja, jer „politički sporovi“ se prirodno rešavaju borborom i potčinjavanjem volje protivnika, a u krajnjoj liniji sporazumom. Ustavno sudstvo bi, po tom mišljenju, moglo da rešava samo sporove od manjeg političkog značaja. Drugo mišljenje manje ističe suprotnost između političkog karaktera ustavnih sporova i ustavnog sudstva i u načelu ne odbija sudsку kontrolu, ali je u određenim ustavnim sporovima isključuje. Na sredini između ova dva ekstremna shvatanja (drugim mišljenjem se za ustavni sud rezervišu samo one povrede ustava koje su bitne i „opasne“) većina autora smatra celishodnim sudsko rešavanje političkih sporova, ali uz isključenje ili suočenje na najmanju moguću meru „političko rezonovanje“ u njihovom rešavanju. Detaljnije o tome videti kod: M. Stojanović, Sudska kontrola ustavnosti, Beograd, 1960., str. 24—29. U vezi sa ovim i prof. Krbek ističe da predmeti ustavnog sudovanja sadrže uvek političke elemente, ali da je svrha toga sudovanja upravo depolitiziranje. Obrnuto izraženo ustavnom sucu se ne daje u nadležnost neko pitanje zbog njegovog političkog sadržaja, već da ga reši prvenstveno pravnim, a ne političkim rezonovanjem“. V. I. Krbek, op. cit., str. 7.

²⁰⁾ U čl. 74. Ustava SFRJ od 1963. godine utvrđuje se da funkciju vlasti i upravljanja društvenim poslovima vrše predstavnička tela, kao opšti organi društvenog samoupravljanja društveno-političkih zajednica, i njima odgovorni organi, da sudska funkciju vrše sudovi kao samostalni organi društvene zajednice, a da se zaštita ustavnosti poverava ustavnim sudovima.

Radi zaštite ustavnosti ustavom se ustanovljavaju ustavni sudovi i to pre kao politički ustavni organi, nego sudovi²¹⁾. Po svom karakteru ustavno sudstvo je društveno-politička institucija kaja se odlikuje sudsко-pravnom metodologijom u ocenama i u odlučivanju²²⁾. Njegova arbitraža je pravna, a po značaju može biti politička²³⁾.

Pri određivanju karaktera ustanosudske funkcije i mesta ustanovnih sudova u političkom sistemu treba svakako poći od toga da ustavni sudovi nisu organi skupština društveno-političkih zajednica niti su njima odgovorni za svoj rad, ali da jesu integralni deo skupštinskog sistema. Ustavni sud je distanciran od zakonodavnog procesa, s jedne strane, kao što je distanciran i od primene tih propisa, s druge strane²⁴⁾. Ustavno sudstvo ne vrši neposrednu primenu normativnih akata na konkretnе slučajeve, kao što to čine redovni i samoupravni sudovi, a još manje stvara opšte pravne norme, mada neke njegove odluke mogu imati karakter i značaj formalnih izvora prava. Ustanosudska funkcija nije „negativna zakonodavna funkcija“ koja bi jedina bila suverena, jer nije podložna nikakvoj pravnoj kontroli. Uopšte svi pokušaji njenog definisanja koji su polazili od razlikovanja tradicionalnih državnih funkcija pokazali su se promašenim i neuspešnim²⁵⁾. Ustanosudska funkcija je specifična zaštitna funkcija političkog sistema koja se pretežno ostvaruje kao kontrola ustavnosti i zakonitosti normativnih akata u sudskom obliku. U formalnom pogledu ustavno sudstvo je institucija zaštite ustavnosti kao pravnog principa i načela. Stvarno ono treba da bude organ zaštite individualnih i kolektivnih prava i sloboda i ustavom utvrđenih odnosa u federaciji. Ono što ovu zaštitnu funkciju distancira od ostalih instrumenata i institucija zaštite je njena izuzetna politička dimenzija i uloga²⁶⁾. Uostalom i elemen-

21) J. Đorđević, Ustavno pravo, 1976., str. 317.

22) J. Đorđević, Politički sistem, 1977., str. 701.

23) J. Đorđević, op. cit. str. 704. Na sličan način određuju ustanove sudove i ostali naši pravni pisci. „Ustavni sudovi su samostalni ustanovni organi zaštite ustavnosti i zakonitosti, uključiv tu i kontrolu ustavnosti zakona kao tipičnu ustanosudsку funkciju“ — A. Fira, Ustavno pravo, 1979., str. 327. „Ustavni sudovi mogu se utvrditi kao političko-sudski organi ili, prema skoro opšte prihvaćenom gledištu, kao samostalni i posebni društveno-politički organi“ — G. Caca, Ustavnost i zakonitost u SFRJ i uloga ustanovnih sudova u njihovoj zaštiti, 1974., str. 228. „Ustavni sudovi su u SFRJ samostalni organi i institucije, čija je funkcija specifična i različita od klasične sudske funkcije, dok su po metodologiji svoga rada i postupanja to prevashodno sudske institucije“ — R. Marković, Ustavno pravo, 1982., str. 718. Suprotno navedenim mišljenjima I. Borković smatra da je „funkcija ustanovnog sudovanja po svojoj prirodi sudska funkcija“ — I. Borković, op. cit., str. 123.

24) D. Kulić, op. cit., str. 10.

25) Detaljnije videti o tome kod: M. Stojanović, Sudska kontrola ustavnosti, Beograd, 1960., str. 29—30.

26) Na politički karakter i ulogu ustanosudske funkcije posebno upozrava prof. Đorđević koji ističe „da je ustanovno sudstvo i organ koji politički odlučuje već i po tome što ono rešava sukobe između ustava i zakona, koji su eminentno politički. Ustanovno sudstvo u Jugoslaviji je po svom položaju i funkciji ustanovni organ koji kao takav spada u širi okvir političke vlasti“ — J. Đorđević, Politički sistem, 1977., str. 703. Slično i prof. Kulić: „U novije vreme, međutim, sve se više govori o političkoj ulozi, političkoj dimenziji i političkom karakteru ustanovnog suda, što je u osnovi tačno. Priroda ustanovnog suda kao političkog organa proističe iz samog njegovog političkog položaja i iz same njegove

nti procedure i način na koji se ustavnosudska funkcija ostvaruje potvrđuju njen politički karakter²⁷⁾.

Mr DRAGAN STOJANOVIC
assistant

LA NATURE D'UN LITIGE CONSTITUTIONNELLE ET LES FONCTIONS DE LA JURIDICTION CONSTITUTIONNELLE

R é s u m é

La juridiction constitutionnelle en Yougoslavie est l'expression des besoins pour la protection plus complète et plus efficace des libertés et des droits de l'homme, au principe de la constitutionnalité et de la légalité dans toutes ses fonctions et dimensions. Dans le système politique autogestionnaire la fonction de la cour constitutionnelle est réalisée par excellent en forme des résolutions abstraites des litiges constitutionnels sur la constitutionnalité et sur la légalité des actes normatifs. La théorie juridique relie la notion d'un litige constitutionnel à l'appréciation abstraite de la juridiction constitutionnelle de la constitutionnalité et de la légalité des actes normatifs contre, conséquence, l'élimination de l'ordre juridique des actes normatifs illégitimes et anticonstitutionnels. Le caractère abstrait et objectif des litiges constitutionnels et surtout leur dimension expressément politique donnent à la fonction, elle-même, du règlement de ces litiges, à la fonction de la cour constitutionnelle, le caractère d'une fonction politico-judiciaire et aux organes qui l'exécutent le caractère d'un corps politique c'est-à-dire le caractère d'un organes juridiciaire et politique.

političke funkcije" — D. Kulić, op. cit., str. 16. Suprotno je shvatanje I. Borkovića koji smatra da se funkcija ustavnog suda ne razlikuje bitno od funkcije redovnog suda prema momentu političnosti. V. kod: I. Borković, op. cit., str. 123.

²⁷⁾ U prilog ovome mogu se navesti i neka konkretna institucionalna rešenja vezana za ustavnosudsку funkciju, a naročito: sam način, odnosno postupak ocene ustavnosti zakona; mogućnost oficijelnog pokretanja postupka; ostavljanje mogućnosti donosiocu normativnog akta da sam ukloni uočene neustavne odredbe; funkcija praćenja i proučavanja društvenih odnosa i pojava od interesa za učvršćivanje ustavnosti i zakonitosti i sl. što nesumljivo ustavnosudskoj funkciji daje društveno-politička obeležja.